

ságra int. A forradalomban a szegény-paraszságot a munkásságnak maga mellé kell állítani, mert ellenkező esetben könnyen veszélybe jut a forradalom ügye. Ez egyébként a leninizmus egyik alapvető tana, amelynek történelmi hátterére mutat rá Vírta.

Regényében a realista ábrázolás módszerét alkalmazza Vírta, az ember belső világának és a tények objektív világának kölcsönhatásából vezeti le a konfliktusokat, amelyek azután vezetnek tovább a cselekményt és a hőskéket.

Pjotr Sztorozsev alakja a legélesebb, az ő szenvedéseit, összeomlását rajzolja Vírta. Vírta könyve az életet adja és a történelem egyik legjellemzőbb vonását az ember szempontjából legjellemzőbb vonását dokumentálja egészen kiélezve két testvérben szembeállítva. Az életnek megvannak az egymást dialektikusan kiegészítő derűsen optimista és komoran tragikus oldalai. Mind a kettő maga mélységesen emberi. Az eszmékért lelkesedő emberek ilyen úton járnak, harcolnak és pusztulnak el, hogy utánuk kisaradjon „a szerelmes, áldott élet”.

A regény lehet tanulmány is a fiatal magyar realista művészet számára. Szenvédélyesen kell csüngni a valóságon, szinte ki kell tapogatni annak minden ínyét és be kell vinni a regénybe azt a lendületet, amellyel a derűs, magabizó élet túlnő a pusztulás ragédiáján.

VISONTAY ERNŐ

REMÉNYI BÉLA: ÉVEK HULLÁMAIN. (Versek. Budapest, Szfv. Ir. Intézet.)

A versek egyike-másika alatt dátum van, — a legrégebb visszanyúlik 1942-re. Ez is indokolja, hogy miért adott ez a tehetségesen induló költő kötetének ilyen címet: Évek hullámain. Számára a költői hang megtalálásának kora abba az időbe esik, amikor még a költők legnagyobb részének lelki habitusát a bizonytalanságérzés adta meg. Az új eseményeket hozó éveknek kellett jönniök, hogy lassan rátaláljon arra az önmagára, amely nem a társadalomtól elszigetelten egy idegen világban él, hanem vállalja a közösséget és küzd érte. Ezért is hat néha a kötet úgy, mint egy napió, versesnapló, vagy mint egy fának névekvő évgyűrűi, melyekre mintegy fel van jegyezve az elmúlt inséges évek jelképés élménysorozata.

A körülbelül harminc verset magá-

banfoglaló kis kötet mögött mint költői mester, főként József Attila sugalmazó ereje áll. Mindez természetesen nem közvetlen hatásban nyilvánul meg, hanem sokkal inkább a témaválasztás, hangleütés, formakezelés dolgában s általában a lírai élmények hangvitelében és verssé építésében. Jellemző rá különösen, hogy József Attila két arca közül — az egyik az önmagába süppedt köllő, a másik a megtalált igazság bátorszavú harcosa, — fokozatosan hogyan halványodik el benne az első és hogyan erősödik a második, amikor a közösségért szól és mindnyájunk örömének, problémáinak adott hangot.

Reményi Béla kötete, mint újabban számos fiatal költő megnyilvánulása, szintén példája a céltalan egzisztencializmus és az azzal együtt járó bonyolult formanyelv felszámolásának. Ő is, mint a fiatal költők annyian, megtalálta költeményeiben az élet új ritmusát, ködvárak helyett valóságos talajt és biztonságos életérzést.

CSABAI ZOLTÁN

PETER JILEMNICKI: TÖRETTEN FÖLD. (Szikra.)

A cseh író magyarul most megjelent könyve egy szlovákiai parasztlíú sorsán az egész masaryki demokrácia keresztmetszetét tárja az olvasó elé. A könyv hőse a sziléziai ipravidek egyik gyárában napszámos, de hazajár falujába ünnepekre, meg mikor munka nélkül van. A gyárban öntudatos kommunista lesz, ettől kezdve másként áll előtte a falu élete is. Látja a pap, bíró s a nagygazdák szövettségét, a jobboldali szociáldemokraták hazug demagógiáját. A parasztlak pedig, amíg keményen és eredmény nélkül dolgoznak, csak szenvedik, érzik az elnyomást, tenni ellene nem tudnak, mert nincs világos céljuk. Ilyen volt a regényhős is, de a gyár megváltoztatja és mikor hazatér, utat tud mutatni a parasztlaknak, akiket a gazdasági válság miatt végrehajtott zaklatnak. Sikerül ünnepet rendezni a járási hivatal ellen, de börtönbe kerül, ahol még csak tisztábban látja, hogy helyes volt, amit tett.

KÖVÉR LAJOS

JÓCSIK LAJOS: A FEKETE KECSKE. (Új Idők.)

Ha leegyszerűsítve akarnánk szemlélni Jócsik Lajos regényének mondani-valóját, azt mondhatnánk, hogy a sze-

gényparasztok életét mutatja be az úrvilág, a kulákok és az úrvilághoz dörögöldöző kispolgári elemektől győftörtetve. De ez a leegyszerűsítés sem olyan egyszerű már, mert hiszen hogy ezt tehesse az író, ahhoz olyan élményekre s az ellentétek fölismerésének olyan fokára van szükség, amilyennel csak kevés író rendelkezik.

Mindenekelőtt hiteles az a kép, amit Jócsik a városszéli szellérparasztságról rajzol. Saját gyermekkori élményeit dolgozza fel meglehetősen szertéagázó események és élmények alapján, de mindezt szerencsésen összefogja az egésznek központjába állított fekete kecske. Ez a kecske jelenti számára s a városszéli gyerekek számára is azt a valamit, „van“-t, amibe szeretnének belekapaszkodni, a gyermekkori örömök egyetlen lehetőségét, de ez döbbsenti rá folytonosan őket nyomorult, lenézett voltokra is. Megéled körülötte az egész család, öntudatosan vállalja a közösséget a szegénységgel. Az elnyomók felé azonban nem prédikál, hanem a cselekmények beszélnek az író helyett. Gondoljunk arra a részre, amikor nyolcvan szegény gyerekkel beáll az óriási lentáblába dolgozni, vagy mikor a finnyás városi polgárságot botránkoztatják meg azzal, hogy a kecskével fölvonulást rendeznek a korzón. Igen élessé válik ez a bíráló hang akkor, amikor a gimnáziumról s az apácák iskoláiról szól.

Első regénye ez Jócsiknak s úgy szólván barátai körében is meglepetést keltett. Nem vártak őle szépirodalmi munkát s íme, már első írásával bebizonnyította, hogy biztoskezü író. Ebben a regényben sok ugyan még az egyenetlenség, de hangja friss, részeiben hiteles, erőteljes, sőt gyakran éppen meg-rázó. Életszemlélete reális s förtetlenül a haladás, a továbbfejlődés felé mutat. Meglepően izes humora a jövő életbe vett hitet sugározza. Olyan képek megrajzolásánál sem téved naturalizmusba, ahol pedig igen nagy a csábítás. Seholsem marad meg az élet ábrázolásának a felszínén. Mélyebbre, a valóság teljesebb föltárására törekszik. — Ígérte ez a könyv s egyben tett is. A szegényparaszti világ egyenetlenül, fontos és kevésbé fontos élmények alapján, de a maga valójában áll előttünk ebben a regényben.

SERES JÓZSEF

LENGYEL BALÁZS: A MAI MAGYAR LÍRA. (Officina.)

Minden kritikus-nemzedékben akad egy-egy vállalkozó, aki kilép az irodalomtörténet mezejére és megpróbálja vagy az egész magyar irodalmat, vagy annak egyetlen nagyobb parcelláját feltérképezni. Az ilyen írónak az igénye talán a nagyszabású essayból nő ki, mely eredeti rendeltetésének megfelelően, problémászerűen fog fel egy-egy kérdést és a kísérlet módszerével nyúl hozzá. Ilyen esetben még a rendszeralkotást és rendszerézést is csak kísérletnek kell tekinteni. Lengyel Balázs könyve az új magyar líráról körülbelül egy nemzedék távolságában csatlakozik az utolsó ilyen természetű jelentősebb műhöz, Komlós Aladár könyvéhez. Témájuk részben egyezik, mert hisz mindkettő művének gerincét a Nyugat-nemzedék lírája teszi, de míg Komlós Aladárnál ehhez az ábrázolt területhez előzmények vezetnek, addig Lengyel Balásznál — és ez könyvének újsága — innen ágaznak ki az új utak, az úgynevezett második, harmadik, sőt negyedik nemzedék területei felé.

Komlós Aladár elsősorban esztétizáló és filozófiai-lélektani háttért vázoló színtézisével szemben Lengyel Balásznál a hangsúly a társadalomra tolódik át. Éppen ezért a Nyugat forradalmát a polgári irodalom kialakulásának jegyében látja, hogy azután a modernség és népiség két elágazó útján kivesse nyomon az egymás mellett élő, különböző nemzedékekhez tartozó, de alkotásukban egymáshoz rendkívül bonyolultan kapcsolt költők életművének jellegét és tendenciáját. S rátérve a legfiatalabbak ismertetésére, habozás nélkül nyúl a társadalmi elvhez s biztos szemmel észreveszi, hogy a társadalom átalakulása több szempontból is alapvetően megváltoztatja az irodalmi helyzetet.

Lengyel Balázs könyve problematikus alkotás. A kritika sűrítő szerepére vállalkozik ott, ahol az idő még nem végezte el a válogatást és a klasszicitásra törő irodalmi tudat még nem szűrte ki az értékeket. Ennek megfelelően minél jobban kőzeledik a jelenhez, annál vitathatóbbá válnak tételei abban az arányban, ahogyan ellen-tételeket is vitatni lehet, melyeket megállapításai ellen szegezhetnének. Ady, Babits, Kosztolányi, Tóth Árpád, Juhász Gyula portréihoz hozzá lehet tenni, de mindez